

УДК 336: 658: 657

Стельмашук Юлія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ: ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Stelmashchuk Yulia

ECONOMIC ANALYSIS: TRENDS IN THE BUSINESS ENVIRONMENT IN THE POSTWAR PHASE

Відбудова України повинна використовуватися для інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру. Збільшення експорту, поглиблення ланцюжків доданої вартості в агробізнесі, налагодження виробництва екологічно чистої сталі та сприяння ІТ-стартапам створять можливості для економічного розвитку. На початок 2022 р. кількість приватних підприємців (ФОП) в Україні зросла до 2 мільйонів, це був найкращий результат за останні 5 років [1-2]. Проте, в умовах війни багато підприємців в Україні перебувають у режимі виживання, деякі ж закрили свій бізнес. Водночас є й сміливці, які всупереч негативним економічним трендам, з вірою у якнайшвидшу перемогу України сьогодні залучають інвестиції та відкривають нові бізнеси.

Українська бізнес-спільнота складається з двох нерівномірних сегментів, виклики та потреби яких частково збігаються, але й значною мірою відрізняються. З одного боку, це близько 500 великих підприємств з оборотом понад 100 млн. дол. Значна частина їх контролюється державою або належить до багатогалузевих конгломератів, найбільші з яких контролюються групами, які історично називають «олігархами». На ці компанії припадає приблизно 30% загального обороту корпоративного сектору. З іншого боку, існує близько 400 000 малих і середніх підприємств (МСП) та близько 1,6 млн. приватних підприємців. Разом вони становлять решту – близько 70% загального обороту. Проте, згідно з аналізом великих вибірок МСП, що проводився місцевими консалтинговими фірмами, лише близько 60% зареєстрованих МСП насправді є діючими, тоді як приблизно 40% не ведуть регулярної комерційної діяльності [1].

Доволі велика кількість людей, минулих підприємців задаються питанням: який бізнес відкрити в Україні, враховуючи умови війни, щоб він приносив прибуток, був актуальним не лише на теренах нашої держави, але й у світі. Для задоволення таких запитів, перш за все, потрібно розглянути варіант роботи у сфері інформаційних технологій (ІТ). ІТ є однією з провідних індустрій української економіки та стрімко зростає щороку. Так, за останні 6 років частка експорту комп'ютерних послуг у ВВП зросла з 1,8% до 3,5%, а загалом у експорті послуг – з 13,4% до 37,8%. Тобто майже 40% усіх послуг, що експортує Україна на зовнішній ринок, це послуги ІТ. При цьому, ІТ-галузь України здебільшого орієнтована на експорт. За останні 6 років обсяг експорту комп'ютерних послуг зростав у середньому на 26,8% щорічно та у 2021 р. досяг 6,9 млрд. дол. США. Навіть в умовах війни експорт ІТ-послуг триває, за 11 міс. 2022 р. він зріс на 7,3% і приніс понад 6,5 млрд. дол. США. Навіть, незважаючи на відключення електроенергії, у листопаді 2022 р. експорт ІТ-послуг зріс на 8,4% і приніс на 45 млн. дол. більше у порівнянні з жовтнем [1].

Наступна сфера, яка об'єднує ІТ та торгівлю – бізнес у галузі e-commerce. До війни ринок e-commerce в Україні розвивався досить динамічно, він зріс утричі з 2016 р., становлячи 1,5 млрд. дол. у 2016 р. та досягнувши 4,4 млрд. дол. у 2021 р. Якщо ж говорити про частку e-commerce у роздрібній торгівлі, то ще п'ять років тому вона була на рівні 3,3%, а вже у 2023 р. зросла до 9,2%. При цьому дослідники кажуть,

що ритейл (процес продажу продукції або послуг кінцевим споживачам) не просто переходить в он-лайн, а він трансформується за допомогою ІТ [3].

Про потенціал українського аграрного сектора йдеться вже дуже багато. Незважаючи на проблему з логістикою зерна під час війни, сільське господарство залишається головним джерелом валютних надходжень до України. Основною перевагою аграрного бізнесу є гарантований попит на продукцію сільського господарства у світі та в Україні. Водночас, у 2023 р. українські аграрії можуть засіяти на 45% площ та зібрати зерна на 60% менше, ніж 2022-го. Причиною цього стане зниження посівних площ, падіння врожайності, зміна структури посівів, втрата ринків збуту та висока інфляція у країні. Загалом у 2023 році врожай зернових очікується на рівні 34 млн. тонн, що на 60% менше 2021-го, і на 43% менше за 2022 р. [1, 3]. Зараз на ринку виникає потреба на спеціалізацію по галузевих нішах. Виходячи з цього, у сфері сільського господарства як потенційного бізнесу варто звернути увагу не на рослинництво, оскільки там домінують великі агрохолдинги, а на вузькі сфери: вирощування ягід; вирощування овочів або фруктів; тваринництво. В Україні ці сфери лише починають розвиватися, вагомий показник – тут менша конкуренція, менший інвестиційний поріг входу та існують широкі перспективи для виходу на іноземні ринки. Варто зауважити, що створювати сільгоспвиробництво, маючи у розпорядженні лише земельну ділянку, досить трудомісткий процес, тому що поки підприємство почне приносити прибуток, то витратиться достатня кількість часу, а враховуючи НТП, можна втратити як матеріальні, так і моральні ресурси. Щодо інвестиційних трендів на найближчі роки рекомендується інвестувати у власну кар'єру, тому що на ринку праці активізується конкуренція [4]. Аналізуючи дані явища, зрозуміло, що різногалузеві фахівці постійно повинні удосконалювати свої навички та вміння, підвищувати рівень кваліфікації. Завдяки тренду на інвестиції в особистий розвиток в освітньому секторі виникла велика кількість бізнес-ідей. Зараз вкрай актуальним є вивчення іноземних мов, не тільки англійської, а й німецької, китайської, французької, арабської та інших. Також популярним трендом останнім часом стають онлайн-курси, оскільки сучасне суспільство якнайбільше хоче економити свій час.

Підводячи підсумки варто зауважити, що економіка України з 1991 року пройшла довгий шлях. Якщо до війни головними проблемами для малого та великого бізнесу були судова система, корупція та отримання доступу до закордонних ринків товарів та капіталу, нині вони стикаються з набагато більш фундаментальними проблемами на кшталт зруйнованої інфраструктури, відсутності попиту та браку доступу до фінансування та страхування. Відновлення економіки та створення нових можливостей для бізнесу потребуватимуть вирішення як старих, так і нових проблем. Відбудова може й повинна використовуватися для інвестування в стійкі компанії та інфраструктуру.

Список використаних джерел: 1. Григоренко Є., Шніцер М. Forbes. Як після війни економіка має відновлювати бізнес. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>; 2. Синькевич Н. І. Лекційний матеріал до курсу «Економічний аналіз». URL: <https://dl.tntu.edu.ua/index.php>; 3. Інвестиційні пропозиції. Бізнес середовище. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/artic>; 4. Освітня платформа. Інвестування у власну кар'єру. URL: <https://preply.com/ua/>; 5. Синькевич Н., Краузе О. Економічний аналіз: перспективи розвитку в умовах діджиталізації економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 2 (81). С 7-15. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.007